

PROBLEMATIKA ISTRE I HRVATSKIH REGIJA SAGLEDANA KROZ MIŠLJENJE JAVNOSTI

Goran Milas, Ivan Rimac

Institut za primijenjena društvena istraživanja
Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

UDK 316.653(497.5)
32.019.5(497.5)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 27. 7. 1993.

U sklopu istraživanja javnog mnijenja koje je prethodilo izborima za Županijski dom Sabora, provedenim u siječnju 1993. godine, ispitani su i stavovi građana o temeljnim problemima vlastite regije. Pojedine su regije potom uspoređene s obzirom na hijerarhiju i izraženost aktualnih problema. Pokazalo se da je redosljed važnosti prvih pet problema uglavnom podudaran za područje cijele Republike. Regionalna specifičnost detektirana je tek multivarijantnim statističkim analizama – faktorskom i diskriminativnom. Istarska težnja prema većoj samostalnosti jasno je dijagnosticirana, ali se nije pokazala ništa izraženijom od one prisutne u Dalmaciji. Znači li to uvertiru u širenje procesa autonomizacije i na druge regije Hrvatske, ovisit će ponajviše o uspjehu Vlade u rješavanju najbitnijih problema Republike, među kojima se, kao jedan od najbitnijih, ističe opadanje životnog standarda.

UVOD

Izbori za Županijski dom Sabora nedvosmisleno su potvrdili podršku građana Istre regionalnom konceptu razvoja kojeg je ponudila stranka IDS. Priklanjanje žitelja Istre programu koji ponajprije poštuje specifičnosti vlastite regije izazvalo je u javnosti mnogo sporenja i kontroverzi. Već otprije senzibilizirana na zahtjeve za povećanom autonomijom (koja je, u slučaju srpskih općina, radikalizacijom prerasla u zahtjev za otcjepljenjem) hrvatska je javnost u jednom svom dijelu posebno teško primila ovakva kretanja u Istri. Fenomen Istre ima nedvojbeno svoje duboke povijesne i geografske korijene, a u novije vrijeme posebno su naglašeni i ekonomski momenti. Teško je razlučiti što je od navedenog najviše

pridonijelo podršci regionalnom programu, ali je sasvim sigurno da je za cjelovitu analizu sadašnjeg stanja potrebno genezu samog procesa regionalne homogenizacije staviti istovremeno u kontekst povijesnih, političkih i ekonomskih čimbenika. Uz temeljne uzroke i korijene podjednako je, međutim, važno ustanoviti i osnovne odrednice aktualne situacije. Upravo se taj segment cijelog problema najjasnije prelama u mišljenju javnosti kroz koje se, u prvom redu, ogleda njegova raširenost, a zatim i dubina.

Rasvijetliti ovo pitanje znači ustanoviti na koji se način pristajanje uz regionalizam zrcali u svijesti građana odnosno mišljenju javnosti. Uz to je posebno značajno utvrditi da li snaženje regionalne opredijeljenosti mijenja hijerarhiju potreba i problema žitelja same regije ili je regionalizam samo instrument da bi se lakše ostvarili ciljevi kojima teži cijela Republika. Ne manje važnom čini se i usporedba mišljenja Istre s regijama u kojima nisu pobijedile regionalne stranke (npr. Dalmacija ili Primorsko-goranska županija), kako bi se utvrdili oni pomaci u mišljenju javnosti koji su indikativni za procese jače regionalne homogenizacije.

PROBLEM

Pojmovni okvir istraživanja utemeljen je na pretpostavci kako se osnovna društvena kretanja i političke silnice karakteristične za regiju koja je predmet izučavanja ogledaju u općem mišljenju građana. Istraživanjem se ponajprije nastojalo dijagnosticirati mišljenje žitelja Istre kako bi se kroz njega upotpunila slika istarske regionalne specifičnosti, odnosno pokušao predvidjeti tijek budućih političkih događanja. Interes je istovremeno usmjeren na utvrđivanje hijerarhije i intenziteta (izraženosti) pojedinih društvenih problema, prirodu njihova grupiranja te na prepoznavanje onih koji proizvode najveće međuregionalne razlike. Provedene su analize kojima je propitana homogenost stanovništva Hrvatske s obzirom na prioritetne probleme regije.

METODA

Uzorak i termini istraživanja

Terenski dio istraživanja proveden je usmenim anketiranjem u razdoblju od 11. do 20. siječnja 1993. na reprezentativnom, troetapno stratificiranom slučajnom uzorku punoljetnog stanovništva neokupiranog dijela Hrvatske. Uz to, uzorak je bio reprezentativan i za Istarsku, Primorsko-goransku, Splitsko-dalmatinsku i Međimursku županiju, grad Zagreb te dubrovačko, zadarsko i istočnoslavonsko područje. Anketom su obuhvaćena ukupno 3484 ispitanika, odnosno po regijama: u Istarskoj županiji 328, na području istočne Slavonije 412, u Primorsko-goranskoj županiji 309, na zadarskom području 270, u Međimurskoj županiji 273, u županiji Grad Zagreb 325, u Splitsko-dalmatinskoj županiji 515 te na dubrovačkom području 215 ispitanika (Lamza i sur., 1993).

Istraživački instrument

Anketiranim osobama predložen je registar od 17 problema koji su u trenutku provođenja istraživanja predstavljali najistaknutije poteškoće s kojima se suočavala ili Hrvatska u cjelini ili pojedine njene regije. Ovdje su uključena pitanja koja su pripadala korpusu materijalno-ekonomskih prilika, posljedica rata i ratnih razaranja, prometne izoliranosti, energetske krize, razvojnih mogućnosti i traženja veće regionalne samostalnosti u odlučivanju. Pretpostavljalo se da će se u ovakvom registru prepoznati cijela Hrvatska, ali, dakako, s različitim intenzitetom prioritarnih potreba. Od samih je ispitanika traženo da predložene probleme procijene na skali od *izrazito prisutan* do *vrlo malo ili uopće nije prisutan*. Pitanje je glasilo:

Nabrojite ćemo neke od problema koje bi u većoj ili manjoj mjeri mogli osjećati stanovnici različitih dijelova Hrvatske. Koliko je pojedini od tih problema prisutan na području na kojemu Vi živite?

Mogući odgovori: Izrazito; donekle; vrlo malo, uopće ne; ne mogu ocijeniti.

1. Loši međunarodni odnosi
2. Pogodnost posljedicama rata
3. Nedovoljno uvažavanje interesa i potreba područja na kojem živite od strane republičkog rukovodstva
4. Nezadovoljavajuće lokalno rukovodstvo
5. Nedovoljno poštivanje prava i sloboda ljudi
6. Ugroženost stanovništva terorizmom, kriminalom, opasnošću od osobnog obračunavanja i sl.
7. Nedovoljna samostalnost područja na kojem živite u odlučivanju o vlastitim problemima
8. Nedovoljna prometna povezanost s drugim dijelovima Hrvatske
9. Neravnopravan položaj u odnosu na neke druge dijelove Hrvatske
10. Nedovoljna uključenost Vašeg kraja u bitne događaje i procese u Hrvatskoj
11. Pomanjkanje odgovarajućeg programa gospodarstvenog razvoja područja na kojem živite
12. Pomanjkanje odgovarajućih materijalnih uvjeta za razvoj područja na kojem živite (proizvodni kapaciteti, ceste, infrastruktura i sl.)
13. Problemi opskrbe energijom (el. struja, gorivo za grijanje i proizvodnju, benzin i sl.)
14. Pad životnog standarda stanovništva
15. Nezaposlenost
16. Stambeni problemi
17. Opća nesigurnost u pogledu budućnosti i budućih uvjeta života

Obrada rezultata

Podaci su reskalirani tako da omoguće korištenje multivarijatnih statističkih metoda. Prije same multivarijatne obrade utvrđene su hijerarhije problema za svaku od anketiranih regija. Potom je izračunata matrica interkorelacija veličine 17 x 17 na cijelom uzorku Hrvatske te su postupkom faktorske analize, pod modelom zajedničkih faktora, identificirane temeljne kategorije problema prisutnih na razini države. Pri zadržavanju latentnih korjenova kao kriterij korišten je scree test (Cattell, 1966). Dobivene dimenzije rotirane su u smjeru jednostavne varimax strukture (Fulgosi, 1979). Kako bi se utvrdilo regionalno razlikovanje na izlučenim dimenzijama, izračunata je analiza varijance s faktorskim bodovima kao zavisnim varijablama i regionalnoj pripadnosti kao nezavisnoj varijabli. Time je utvrđena različitost/sličnost odnosno udaljenost/bliskost pojedinih regija s obzirom na isticanje temeljnih problema u Hrvatskoj. Uz to je na istim podacima provedena i diskriminativna analiza s ciljem utvrđivanja onih grupa problema koji proizvode najveće razlike među regijama. Ova je analiza ukazala na tri kategorije problema: one zajedničke svim regijama, one čija je važnost isticana samo u pojedinim regijama kao i one koji nose pečat potpune specifičnosti i regionalne izdvojenosti.

REZULTATI

Usporedba hijerarhije problema utvrđene unutar različitih dijelova Hrvatske najjasnije ocrtava opću važnost pojedinih pitanja na području Istre u odnosu na Republiku u cjelini ili pojedine njene regije. Izdvojeno je po pet najvažnijih problema jer preostale, u pravilu, većina građana u ispitivanim regijama nije smatrala izrazito prisutnima. Prva dva rangirana problema podudarna su unutar svih ispitanih regija. To su, redovito, pad životnog standarda i nezaposlenost, čak i unutar onih dijelova Hrvatske koji su pretrpjeli znatna materijalna razaranja tijekom rata ili to još uvijek podnose. To znači da su svi aktualni problemi Hrvatske trenutačno zasjenjeni ekonomskom krizom i osiromašenjem koje je prisutno u svim njenim regijama. Prema procjenama ispitanih građana, najvažniji problemi pojedinih hrvatskih regija prikazani su u tablici 1. S izuzetkom splitsko-dalmatinskog i dubrovačkog područja, vrednovanje problema opadanja životnog standarda i nezaposlenosti nalazi se, prema iskazanoj naglašenosti, na prva dva mjesta. U slučaju spomenutih regija važnijim problemom od nezaposlenosti građani smatraju nedovoljnu prometnu povezanost s ostatkom Hrvatske, što je posljedica presijecanja osnovnih prometnih komunikacija s Dalmacijom.¹

1

Istraživanje je provedeno prije oslobađanja Maslenice, dakle u vremenu kada nije bilo nagovještaja da će prekinute veze s kopnenom Hrvatskom biti ubrzo ponovno uspostavljene.

Tablica 1

Hijerarhija problema u pojedinim regijama Hrvatske

REGIJA	RANG	PROBLEMI
ISTRA	1	Pad životnog standarda
	2	Nezaposlenost
	3	Opća nesigurnost u pogledu budućnosti i budućih uvjeta života
	4	Pomanjkanje odgovarajućih materijalnih uvjeta za razvoj područja na kojem živite
	5	Nedovoljno uvažavanje interesa i potreba područja na kojem živite od strane republičkog rukovodstva
RIJEKA	1	Pad životnog standarda
	2	Nezaposlenost
	3	Pomanjkanje odgovarajućeg programa gospodarstvenog razvoja područja na kojem živite
	4	Stambeni problemi
	5	Opća nesigurnost u pogledu budućnosti i budućih uvjeta života
ZADAR	1	Pad životnog standarda
	2	Nezaposlenost
	3	Problemi opskrbe energijom
	4	Nedovoljna prometna povezanost s drugim dijelovima Hrvatske
	5	Pogođenost posljedicama rata
SPLIT	1	Pad životnog standarda
	2	Nedovoljna prometna povezanost s drugim dijelovima Hrvatske
	3	Nezaposlenost
	4	Pomanjkanje odgovarajućeg programa gospodarstvenog razvoja područja na kojem živite
	5	Pomanjkanje odgovarajućih materijalnih uvjeta za razvoj područja na kojem živite
DUBROVNIK	1	Pad životnog standarda
	2	Nedovoljna prometna povezanost s drugim dijelovima Hrvatske
	3	Nezaposlenost
	4	Pogođenost posljedicama rata
	5	Opća nesigurnost u pogledu budućnosti i budućih uvjeta života
ZAGREB	1	Pad životnog standarda
	2	Nezaposlenost
	3	Opća nesigurnost u pogledu budućnosti i budućih uvjeta života
	4	Stambeni problemi
	5	Pomanjkanje odgovarajućeg programa gospodarstvenog razvoja područja na kojem živite
ČAKOVEC	1	Pad životnog standarda
	2	Nezaposlenost
	3	Opća nesigurnost u pogledu budućnosti i budućih uvjeta života
	4	Nezadovoljavajuće lokalno rukovodstvo
	5	Pomanjkanje odgovarajućeg programa gospodarstvenog razvoja područja na kojem živite
ISTOČNA SLAVONIJA	1	Pad životnog standarda
	2	Nezaposlenost
	3	Pogođenost posljedicama rata
	4	Opća nesigurnost u pogledu budućnosti i budućih uvjeta života
	5	Stambeni problemi

Hijerarhijski prikaz iskazanih problema ostaje, međutim, isključivo na pojavnj razini, ne dajući mnogo uvida u međusobnu isprepletenost problema i karakteristike pojedinih regija. Naprotiv, neizbježan zaključak ovakve, uvelike površne analize svjedočio bi o izrazitoj homogeniziranosti Hrvatske s obzirom na vodeće probleme, dok su razlike pomaknute u drugi plan. Dakako, takva bi nas analiza ostavila ne samo bez objašnjenja istarske specifičnosti već i bez empirijske podloge za zaključak o bilo kakvoj izrazitijoj različitosti.

Faktorskom su analizom identificirane tri latentne dimenzije na kojima se temelje procjene trenutačno postojećih problema u hrvatskim regijama. To znači da se pojavna raznolikost problematike koja u sadašnjem trenutku opterećuje Hrvatsku može svesti na tri osnovne kategorije. Same po sebi, one opisuju grozdove srodnih problema koji se javljaju ili paralelno jedni s drugima ili su izazvani istovrsnim procesima. Faktorska struktura dimenzija dovedenih u varimax poziciju najbolje opisuje prirodu izlučenih kategorija.

Tablica 2

Varimax faktorska struktura procjena problema²

	FAKTOR I	FAKTOR II	FAKTOR III
1	0.111	-0.068	-0.596
2	0.133	-0.165	-0.412
3	0.591	-0.197	-0.141
4	0.390	-0.085	-0.223
5	0.338	-0.132	-0.342
6	0.165	-0.138	-0.637
7	0.572	-0.192	-0.143
8	0.390	-0.087	-0.424
9	0.664	-0.155	-0.220
10	0.713	-0.112	-0.110
11	0.549	-0.160	-0.153
12	0.523	-0.156	-0.267
13	0.229	-0.154	-0.440
14	0.148	-0.518	-0.098
15	0.154	-0.687	-0.120
16	0.084	-0.556	-0.217
17	0.251	-0.505	-0.098

2

Brojevi u tablici odgovaraju brojevima ponuđenih problema koji su prije navedeni u tekstu

Tri čestice koje najsnažnije obilježavaju prirodu prve izlučene dimenzije odnose se na nedovoljnu uključenost kraja u bitne procese u Hrvatskoj, neravnopravan položaj u odnosu na druge dijelove Hrvatske te nedovoljno uvažavanje interesa i potreba područja od strane republičkog rukovodstva. Faktor u sebi sadržava težnju prema VEĆOJ SAMOSTALNOSTI vlastite regije. Druga dimenzija opisana je česticama indikativnim za osiromašenje i PAD MATERIJALNOG STANDARDA. Ovdje pripadaju i stambeni problemi, nezaposlenost te opća nesigurnost uvjeta života. Treći izlučeni faktor objedinjuje probleme nastale kao direktne ili indirektne POSLJEDICE RATA i ratnih razaranja. Ovdje su uključeni ugroženost stanovništva terorizmom i kriminalom, loši međunacionalni odnosi, pogođenost posljedicama rata, problemi opskrbe energijom i prometna izoliranost.

Provedena analiza varijance nad faktorskim bodovima pokazala je, kako se moglo i očekivati, da su samo dvije od tri novooblikovane dimenzije koje sažimlju aktualnu hrvatsku problematiku regionalno diskriminativne. Na temelju izračunatih kontrasta među regijama pokazalo se da su *Težnja prema većoj samostalnosti* i *Posljedice rata* značajni generatori međuregionalnog varijabilneta, dok se *Pad materijalnog standarda* procjenjuje podjednako važnim i očiglednim u svakoj od ispitanih regija. Dovođenjem aritmetičkih sredina regija u koordinatni sustav dviju preostalih dimenzija, dobiva se odnos prikazan na slici 1.³

Jasno se pokazuje kako dimenzija *potrebe za samostalnošću* ne odvaja samo Istru od ostatka Hrvatske nego predstavlja kontinuum na kojem se očituje opreka hrvatske metropole prema svim ostalim područjima. To, drugim riječima, svjedoči da građani najvećeg dijela Hrvatske osjećaju kako je položaj njihove regije donekle neravnopravan u odnosu na preostale njene dijelove, pri čemu se u prvom redu misli na Zagreb i njegovo okruženje, te se zalažu za veću samostalnost i uvažavanje regionalnih interesa. Zanimljivo je uočiti da Istra ne prednjači u ovakvom stajalištu, već je uglavnom izjednačena s dalmatinskim područjem (sjevernim, srednjim i južnim). Najmanji stupanj nezadovoljstva odnosom prema republičkom središtu registriran je u međimurskoj regiji, što je moguća posljedica bliskosti ovih regija kako u fizičkom tako i u problemskom smislu. Odsustvo opreke prema Zagrebu može se također objasniti i zadovoljstvom zbog izbora Čakovca za županijsko središte.

Ono što Istru razlikuje od ostalih regija čiji žitelji teže većoj samostalnosti jest druga faktorska dimenzija koja odjeljuje područja pogođena ratom od onih pošteđenih. I zadarsko i dubrovačko, a posredno i splitsko-dalmatinsko područje osjećaju posljedice rata bilo da su bila izložena direktnom granatiranju bilo da je prekid komunikacije doveo do poremećaja u opskrbi. Upravo to je vidljivo u koordinatnom prostoru kojeg definiraju faktorske dimenzije. Poseban položaj Istre ogleda se, stoga, ne samo u traženju veće autonomije u odlučivanju

---

3

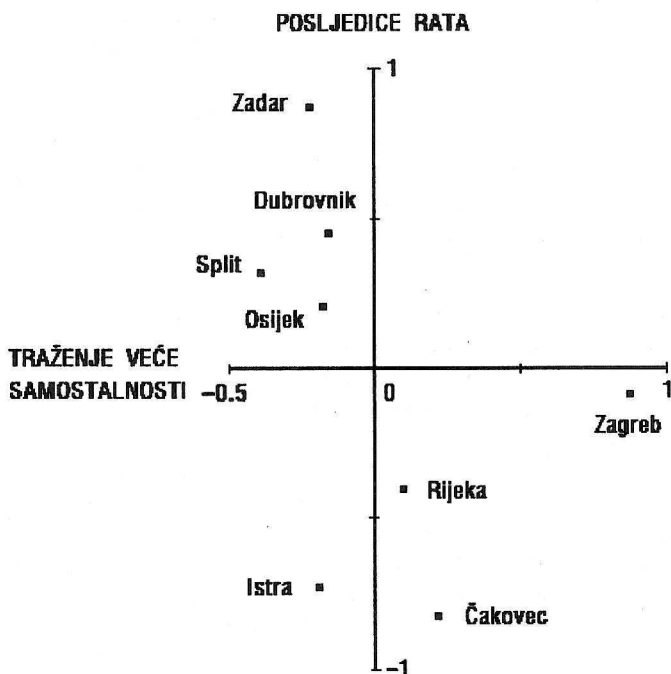
Zbog ograničenosti prostora, u slikama su ispitane regije i županije imenovane po područnom odnosno županijskom središtu umjesto svojim punim nazivom. Jedina iznimka pri tome je Istra.

o vlastitom području već i u mirnodopskim uvjetima kojima je ovo traženje motivirano. Za razliku od ratom pogođenih regija koje nedovoljno uvažavanje vlastitih interesa i potreba te neravnopravan položaj u okviru Hrvatske opažaju kroz prizmu ratnog stradanja, stanovnici Istre se protive, kako se može i pretpostaviti, centralizaciji ekonomske i političke moći.

Slika 1

Mišljenje građana o problematici vlastite regije – položaj pojedinih regija na faktorskim dimenzijama

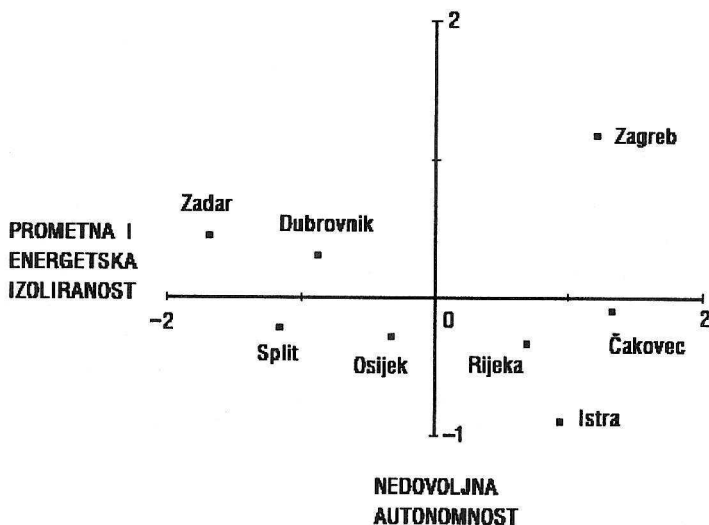
Zbog složenosti tematike, provedenim analizama pridodana je i diskriminativna analiza, kako bi se postojeće međuregionalne razlike u sagledavanju aktualne problematike vlastitog područja jasnije ocrtale unutar dimenzija matematički podešenih tako da maksimiraju postojeće nesuglasje. Faktorska analiza je ukazala na razlike koje su među regijama iskazane u prostoru *temeljnih problemskih kategorija*. Za razliku od nje, diskriminativna analiza pruža informacije o problemima koji predstavljaju *osnovne generatore razlikovanja pojedinih regija*, bez obzira da li se radi o prirodnoj ili artificijelnoj kombinaciji čestica.

I pored matematičke različitosti, diskriminativna je analiza dovela uglavnom do sukladnih nalaza kao i analiza varijance na faktorskim dimenzijama. Ekstrahirane su dvije dimenzije odgovorne za najveći dio međuregionalnih razlika. Iako u odnosu na faktorsku soluciju diskriminativne varijate imaju hibridan karakter, ipak ih je moguće razmjerno nedvosmisleno opisati kroz čestice s najvišim projekcijama. Prva od njih objedinjuje ponajprije energetske probleme i prometnu nepovezanost, dakle izravne posljedice odsječenosti Dalmacije od ostatka Hrvatske. Drugom su dimenzijom opisani, s jedne strane, neravnopravan položaj regije u odnosu prema drugim dijelovima Hrvatske te nedovoljna uključenost u odlučivanje i nedovoljno uvažavanje interesa i potreba regije od strane republičkog rukovodstva, a s druge, obrnutim projekcijama, problemi opskrbe energijom i loši međunacionalni odnosi. Bipolarnost dimenzije ne dopušta jednoznačnu interpretaciju, no položaj grupnih centroida u koordinatnom prostoru ovih varijata (Slika 2) otkriva njihovu prirodu.

Slika 2

Mišljenje građana o problematici vlastite regije – položaj pojedinih regija na diskriminativnim varijatama

Nije teško uočiti kako je konfiguracija grupnih centroida sukladna onoj dobivenoj u faktorskoj soluciji. Međusobno su bliski centroidi koji predstavljaju zadarsko,

dubrovačko, splitsko i istočnoslavonsko područje s jedne strane, odnosno riječko, istarsko i čakovačko, s druge. Zagreb je opet izdvojen. Jedna od dimenzija ponovno opisuje razgraničenje ratnih od neratnih regija (apscisa), dok druga ukazuje na stupanj izraženosti zahtjeva za većom samostalnošću. Neravnopravnost u odnosu na druge dijelove Hrvatske je problem koji se značajno projicira na obje izlučene dimenzije svjedočeći, međutim, kako je njegova priroda ponešto različita u ratnim u odnosu na neratne regije, o čemu se dalo hipotetizirati i prilikom interpretacije regionalnih razlikovanja na faktorskim dimenzijama.

DISKUSIJA I ZAKLJUČCI

Iako brojne polemike istarsku specifičnost uzimaju kao neupitnu činjenicu, odnosno aksiomatsku kategoriju, ovim radom usmjerili smo se na pokušaj dijagnosticanja same različitosti i strukturiranosti problematike na kojoj ona počiva. Ne ulazeći u dublje korijene specifičnosti istarskog opredjeljenja, koje ostaje izvan dohvata metodologije istraživanja javnog mnijenja, pokušali smo ipak utvrditi one odrednice razlika koje su prisutne u općem mišljenju pučanstva, odnosno one koje se zrcale u kolektivnom stavu regije. Istra pri tome nije sagledavana u kontrastu prema ostatku Hrvatske, već kao jedan od integralnih dijelova cjeline, tako da je njena posebnost suprotstavljena posebnosti svake od preostalih ispitanih hrvatskih regija. Međuregionalne razlike su na taj način smještene na istu razinu, bez ikakvih pridjeljivanja vrijednosnih atributa utvrđenim razlikama ili odstupanjima.

Na prvoj se analitičkoj razini pokazalo kako hrvatske regije dijele iste probleme, odnosno kako se najprominentnijima iskazuju problemi materijalnog standarda i naglašena nezaposlenost. Problemi koji generiraju međuregionalnu različitost od sekundarne su važnosti. Sudeći prema ovakvim nalazima, istarska se posebnost ne može locirati unutar specifičnog korpusa problema. To, međutim, nije posve točno. Druga razina analize zahvatila je snažnu opreku Zagreba (koji se uobičajeno percipira kao središte moći Hrvatske, a time i kao svojevrsna personifikacija vlasti) u odnosu na ne samo istarsku već i na sve ostale ispitane regije. Težnja za većom samostalnošću, motivirana pojačanim osjećajem neravnopravnosti u odnosu na druge dijelove Hrvatske karakteristična je ne samo za Istru već i za sva ratom pogođena područja Dalmacije i istočne Slavonije. Prema općoj zastupljenosti ovakvih stavova prednjači, suprotno očekivanjima, populacija Dalmacije (zadarsko i splitsko područje), a ne Istre. Čini se stoga razumnim zaključiti kako nezadovoljstvo centralizacijom političkih i ekonomskih funkcija egzistira u jednakoj mjeri u različitim dijelovima Hrvatske, ali je samo u Istri regionalna stranka uspjela osmisliti program koji je primjereno artikulirao potrebe i nezadovoljstvo lokalnog pučanstva. To ponajprije znači da se latentno nezadovoljstvo nedovoljnom samostalnošću regija, koje je u Istri manifestirano na izborima za Sabor u kolovozu 1992. i veljači 1993, može jednako tako javiti i kao pokretačka snaga nekih drugih regionalnih stranaka ili

bi se glasačko tijelo moglo prikloniti nekoj od oporbenih stranaka za koju ocijeni kako bi u većoj mjeri uvažavala njihove regionalne potrebe i zahtjeve.

Podaci koje je pružilo istraživanje javnog mnijenja neposredno pred izbore za Županijski dom Sabora pokazali su kako je Istra specifična regija, ali ne i posve izoliran slučaj. Težnja za većom regionalnom samostalnošću kod nje je izraženija nego kod ostalih ispitanih mirnodopskih područja Hrvatske. Ratom zahvaćena područja uglavnom traže veću samostalnost u istoj mjeri u kojoj to traže žitelji Istre. Teško je reći zašto u ovim područjima regionalni programi (npr. Dalmatinska akcija) nisu imali bolji odaziv glasača, ali je sigurno da nezadovoljstvo centraliziranom upravom (na koje se lokalne stranke ponajprije oslanjaju) postoji i da bi u budućnosti moglo doći do određene promjene odnosa političkih snaga. Prilikom pokušaja predviđanja budućih događanja ne treba, međutim, smetnuti s uma kako se najvažnijima ocjenjuju problemi vezani uz opadanje životnog standarda. Uspješno rješavanje ovih problema imat će najvjerojatnije prigušujući učinak na javljanje zahtjeva za većom autonomijom, dok će ih neuspjeh u sprečavanju materijalnog nazadovanja vjerojatno još više potencirati. Uz ovaj temeljni problem, dalmatinsko područje opterećeno je i posljedicama presijecanja komunikacija s ostatkom Hrvatske, što je također pitanje od iznimne važnosti, čije rješenje (ili izostanak rješenja) u budućnosti može biti jezičac na vagi priklanjanja ili odustajanja građana od regionalno usmjerenih političkih stranaka ili programa.

LITERATURA

Cattell, R. B. (1966). The meaning and strategic use of factor analysis. U: R. B. Cattell (ed.): *Handbook of multivariate experimental psychology*. Chicago: Rand MacNelly.

Fulgosi, A. (1979). *Faktorska analiza*. Zagreb: Školska Knjiga.

Lamza, V., Milas, G., Rihtar, S. i Rimac, I. (1993). *Javno mnijenje Hrvatske, Županijski izbori 1993 (Istraživački Izveštaj)*, Zagreb: Institut za primijenjena društvena istraživanja.

THE ISSUE OF ISTRIA AND CROATIAN REGIONS FROM THE ASPECT OF PUBLIC OPINION

Goran Milas, Ivan Rimac

Institute for Applied Social Research
University of Zagreb, Zagreb

Within public opinion polls completed prior to the elections for the Chamber of Counties of the Croatian Parliament that took place in January 1993, citizens' attitudes concerning the fundamental problems of the regions they belonged to were also examined. Certain regions were then compared regarding hierarchy and the acuteness of current problems. It appeared that the order of importance of the first five problems was mostly identical throughout Croatia. Regional particularity was detected only by multivariate statistical analyses - factor and discriminative analyses. The Istrian strive towards greater autonomy is clearly visible, but not more pronounced than the one in Dalmatia. Whether this is an introduction to the spreading of the process of autonomization to other Croatian regions will depend primarily on how successful the government is in solving Croatia's burning issues among which the most pressing is the constantly falling standard of living.

LA PROBLEMATICA DELL'ISTRIA VISTA ATTRAVERSO L'OPINIONE PUBBLICA

Goran Milas, Ivan Rimac

Istituto delle scienze applicate sociali
Università di Zagabria, Zagreb

Gli atteggiamenti dei cittadini riguardo i problemi della regione sono stati interrogati insieme alle ricerche dell'opinione pubblica proprio prima delle elezioni per Camera di zupano dell'Assemblea in gennaio, 1993. Le regioni singole, dopo, sono state paragonate riguardo la gerarchia e le ricerche dei problemi attuali. È stato visto che la successione dell'importanza dei cinque problemi corrisponde generalmente nel tutto il territorio della Repubblica. La specificità regionale è stata rivelata dopo analisi statistiche multivariabili, discriminative. L'aspirazione di avere più indipendenza in Istria è chiara, ma non è più particolare di quella in Dalmazia. Non si sa se questo sia l'inizio dei processi dell'automatizzazione nelle altre regioni della Croazia. Tutto dipende, per lo più, dal successo del governo nel risolvere problemi più importanti, e specialmente la decadenza dello standard di vita.